

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	22 พ.ค. 2555	21	7716	5

ร้อยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๔

“ตุง” พุทธบูชา ของชาวล้านนา

ตุง
๑

ล้านนา หมายถึงเครื่องใช้ในการประดับหรือใช้ในการประกอบพิธีกรรมอย่างหนึ่งของคนล้านนา คำว่า “ตุง” ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปฎากะ” หรือ ธงปฎาก มีลักษณะเป็นแผ่นวัตถุทำจากผ้าหรือไม้ก็ได้ ส่วนปลายจะแขวนห้อยเป็นแผ่นยาวลงมา ตุงมีบทบาทและความเป็นมาที่ยาวนาน ดังที่พบในศิลาจารึกที่วัดพระยืน จังหวัดลำพูน ตอนหนึ่งว่า “...วันนั้นตนท่านพญาธรรมิกราชบริพัตรด้วยฝูงราชโยธามหาชน ลูกเจ้า ลูกขุนมนตรี ทั้งหลานยายกัน ให้ถือช่อธง ข้าวดอกดอกไม้ได้เทียน ตีพาดตั้งพิน ม้องกลอง ปี่สรวนพิสนัญชิตะเทียด กาทล แตรสังข์ มานกัสดาร” ซึ่งหมายความว่า ในปีพ.ศ.1913 นั้น “เจ้าท้าวสองแสนมา” หรือ พญาเกือนา เมืองเชียงใหม่ พร้อมด้วยข้าราชการไปรอต้อนรับพระสุมนเถระซึ่งมาจากสุโขทัย ก็ได้ยื่นเรียงรายกันถือเครื่องสักการะต่าง ๆ เช่น ถือช่อ คือ ธงสามเหลี่ยมขนาดเล็ก และถือธง หรือ ตุง ไปรอต้อนรับและในขบวนยังมีการบรรเลงดนตรีด้วยเครื่องดนตรีต่าง ๆ

ตุงที่พบในล้านนาส่วนมากจะทำมาจากผ้า กระดาษ ไม้ โลหะ ทองเหลืองหรือใบลาน ความเชื่อของคนล้านนาเชื่อว่า “ตุง” เป็นสิ่งหนึ่งที่มีส่วนร่วมอยู่ในประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อ ที่ทำขึ้นเพื่อ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	22 พ.ค. 2555	21	7716	5

กลายเป็นพุทธบูชา ใช้ในงานพิธีทางศาสนา ทั้งในงานมงคลและอวมงคล โดยจะมีขนาดรูปทรงและรายละเอียดแตกต่างกันไป รวมถึงความเชื่อ พิธีกรรม ตลอดจนความนิยมในแต่ละท้องถิ่นด้วย

โดยทั่วไปแล้วตุ่งที่ใช้ในพิธีกรรมของล้านนาจะแบ่งออกเป็นตุ่งที่ใช้ใน

พิธีที่ถือเป็นสิริมงคล และตุ่งที่ใช้ในพิธีอุทิศกุศล การจำแนกตุ่งในการใช้งานสามารถจำแนกได้ดังนี้ ตุ่งประดับ หมายถึงตุ่งที่ใช้ประดับตกแต่งสถานที่ ซึ่งมีปอย หรืองานสมโภชฉลองถาวรวัตถุทางพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังใช้เป็นเครื่องหมายนำไปสู่บริเวณงานอีกด้วย

ตุ่งที่ใช้ตกแต่งสถานที่ได้แก่ ตุ่งโยย หรือ ตุ่งชัย ตุ่งประเภทนี้อาจเรียกต่างกันไปตามคุณสมบัติที่ใช้ เช่น ทำจากผ้าเรียกว่า ตุ่งผ้า หรือ อาจจะทำเป็นตุ่งโยย ส่วนตุ่งผ้าของชาวไทลื้อนิยม

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	22 พ.ค. 2555	21	7716	5

ทอดด้วยเทคนิคการขีดหรือการจก ซึ่งมีลวดลายที่สวยงามแปลกตา ดุงชนิดนี้ไม่จำเป็นต้องมีความกว้างและยาวมากนัก อาจจะแบ่งเป็นปล้อง ๆ ประกอบด้วยส่วนหัว ตัวและหาง โดยมีไม้ไผ่สอดคั่นเป็นระยะ ๆ มักนิยมตกแต่งด้วยเศษผ้า กระดาษ ใบลาน เป็นต้น

ดุงกระด้างมีลักษณะเป็นธงตะขาบ ทำด้วยแผ่นไม้ สังกะสี หรือวัสดุอื่น ประดับด้วยลวดลายวิจิตรบรรจง ที่ส่วนปลายทั้งสองด้านมักจะทำให้แหลมขนาดพอเหมาะใช้แขวนติดกับเสา ลวดลายที่แกะสลักบนดุงกระด้างได้แก่ลายพฤกษา ลายดอกไม้ ลายนักษัตร สันนิษฐานว่า ดุงกระด้าง เป็นวัฒนธรรมที่ล้านนาได้รับมาจากพม่า ชาวพม่านิยมสร้างดุงกระด้างสำหรับถวายแด่พระรัตนตรัยอย่างถาวร มักถวายเป็นคู่ไว้หน้าพระประธานหรือหน้าอุโบสถ วิหาร บางแห่งทำไว้กลางลานวัดหรือใกล้พระเจดีย์

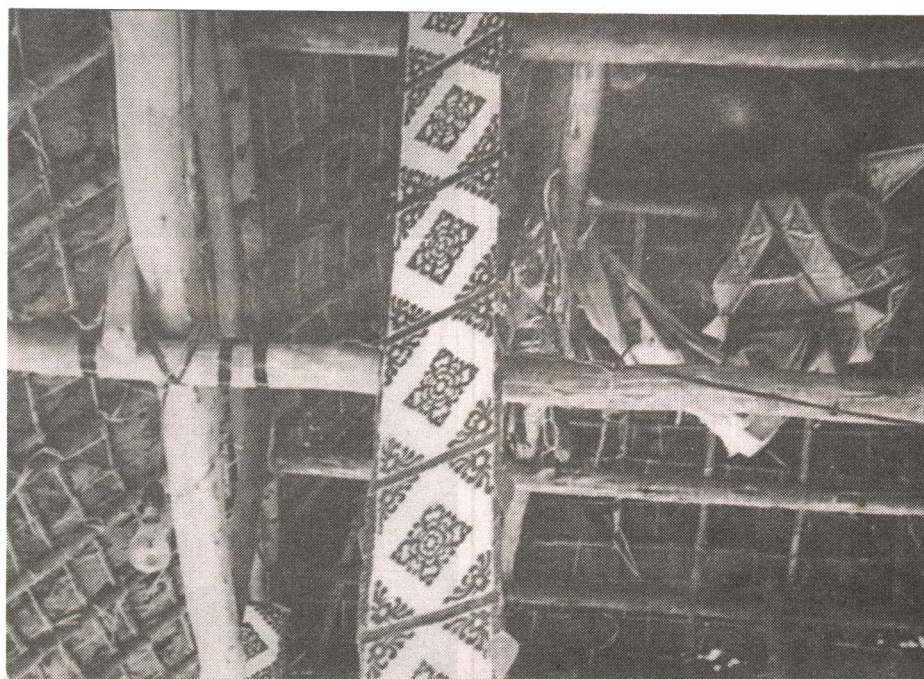
นอกจากนั้น ยังมีดุงที่ใช้ในพิธีอวมงคล ได้แก่ ดุงสามหาง ใช้นำหน้า

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	22 พ.ค. 2555	21	7716	5

ขบวนศพไปสุสาน โดยให้คนแบกคันทองสามหางนำหน้าซึ่งลักษณะรูปร่างคล้ายกับคน จากเฮอร์ลงไปแยกออกเป็น 3 แฉก เรียกว่า 3 หาง ตัดด้วยกระดาดสา หรือผ้าขาวกว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 100 ซม. เหตุที่ต้องทำเป็นรูป 3 หาง มีความหมายถึง กุศลมูล 3 บ้าง อกุศลมูล 3 บ้าง อันหมายถึง วิภูฏวน 3 ได้แก่ กิเลส กรรม วิบาก

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	22 พ.ค. 2555	21	7716	5

ดุงแดง ดุงค่างแดง หรือดุงผีตายโหง มีลักษณะคล้ายกับดุงใจ เป็นดุงสีแดงกว้างประมาณ 1 คืบ ยาวตั้งแต่ 30 ซม.จนถึง 2 เมตร บางทีก็ให้ยาวเท่ากับความสูงของผู้ตาย และปักให้ปลายหางแตะพื้นดิน ใช้ในพิธีสูตรถอนวิญญาณผู้ตายจากอุบัติเหตุตามท้องถนน จะปักไว้บริเวณที่คนตายและก่อเจดีย์ทรายกองเล็ก ๆ เท่ากับอายุของคนตาย

ดุงที่ใช้ประกอบการเทศน์ จะใช้ประกอบในพิธีตั้งธัมมหลวง หรือเทศน์มหาชาติในคืนวันยี่เป็ง (วันเพ็ญเดือน 12) หรืองานตั้งธัมมหลวงเดือนสี่เป็ง ส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาคารที่มีการเทศน์ เช่น โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อและอานิสงส์ในการถวายดุง ผลดีในการถวายดุงปรากฏในคัมภีร์ใบลานชื่อ สังขยาโลก จารึกด้วยอักษรธรรมล้านนาว่าหากผู้ใดได้ทานดุงแล้วตายไป อานิสงส์นั้นจะช่วยบันดาลให้หลุดพ้นจากทุกข์เวทนา อานิสงส์แห่งการถวายดุงจะช่วยให้เกาะชายดุงขึ้นสู่สวรรค์ ซึ่งจะเห็นว่า “ดุง” ที่ปรากฏอยู่ในล้านนานั้นมีความหลากหลายทั้งด้านรูปแบบ โครงสร้าง วัสดุและสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ อันนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีกประการหนึ่งที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th